

STEROWANIE MASZYN I URZĄDZEŃ I

Laboratorium

3. Proste układy sekwencyjne

Opracował: dr hab. inż. Cezary Orlikowski

Instytut Politechniczny

W tym ćwiczeniu (ćwiczeniach) będą realizowane programy sterujące zawierające tylko elementy z grup *CONTACTS* i *COILS* czyli styki i przekaźniki. Przy pomocy tych elementów można budować układy kombinacyjne i sekwencyjne bez uzależnień czasowych.

STYKI I PRZEKAŹNIKI PROGRAMU *CIMPLICITY* (c.d.)

Następujące (dalsze) typy styków dostępnych w programie *CIMPLICITY* będą używane do budowy programów sterujących:

Przełącznik uaktywniany zboczem sygnału (zbocze narastające) $-(\uparrow)-$
Działanie przełącznika zilustrowano na rys. 1. Zbocze narastające sygnału sterującego $x1$ ustawia sygnał przełącznika $y1=1$ na jeden cykl T pracy sterownika.

Przełącznik uaktywniany zboczem sygnału (zbocze opadające) $-(\downarrow)-$
Działanie przełącznika zilustrowano na rys. 2. Zbocze opadające sygnału sterującego $x2$ ustawia sygnał przełącznika $y2=1$ na jeden cykl T pracy sterownika.

Przełączniki ustawialne *SET* $-(S)-$ i *RESET* $-(R)-$
Gdy do przełącznika *SET* dopłynie sygnał, wartość przypisanej zmiennej zostaje ustawiona na 1 i jest utrzymywana do momentu, aż sygnał dopłynie do przełącznika *RESET* o tej samej przypisanej zmiennej, niezależnie od tego, czy przez ten czas do przełącznika *SET* sygnał dopływa nadal, czy nie. Gdy sygnał dopłynie do przełącznika *RESET*, wartość zmiennej jest ustawiana na 0, i pozostaje taka do momentu, aż sygnał dopłynie z kolei do przełącznika *SET*, również niezależnie od tego, czy do przełącznika *RESET* przez cały ten czas dopływa sygnał, czy nie. Działanie przełączników (wykresy czasowe) pokazano na rys. 3.

PRZYKŁADY PROGRAMÓW STERUJĄCYCH

Poniżej podano przykłady programów sterujących wykorzystujących styki i przekaźniki opisane powyżej.

Przykład 1

Na rys. 4 pokazano realizację układu „START / STOP„ (z podtrzymaniem) znanego z wykładu i ćwiczeń z Podstaw Automatyki.

Przykład 2

Zadanie

Zaprojektować układ logiczny realizujący regulację dwupołożeniową poziomu wody w zbiorniku (rys. 5a). Zbiornik wyposażony jest w dwa czujniki poziomu wody: D – dolny, G – górny, oraz w zawór Z doprowadzający wodę. Zadaniem układu sterującego jest otwieranie ($Z=1$) lub zamykanie ($Z=0$) zaworu stosownie do wskazań czujników (sygnał z czujnika równy 0 – poziom wody poniżej poziomu czujnika, sygnał z czujnika równy 1 – poziom wody powyżej poziomu czujnika), tak aby realizować regulację dwupołożeniową.

Rozwiązanie (por. ćwiczenia z Podstaw Automatyki)

Cykl pracy układu przedstawiono w tabl. 1.

Tablica 1

Cykl pracy układu
z przykładu 2

	D	G	Z
1 cykl	0	0	1
	1	0	1
	1	1	0
	1	0	0
	0	0	1

Można zauważyć, że stan $D=1, G=0$ jest stanem niejednoznaczny, gdyż odpowiada mu wartość sygnału wyjściowego $Z=0$ albo $Z=1$ – w zależności od fazy cyklu pracy układu. Jednak można też zauważyć, że mamy tutaj do czynienia ze stanem niejednoznaczny pamięciowy, bowiem wartość Z w stanie niejednoznaczny jest równa wartości Z w poprzedzającym go stanie jednoznaczny. Stany niejednoznaczne pamięciowe mogą być zapisane przy pomocy jednego wiersza w tablicy jak dla układów kombinacyjnych (tabl. 2).

Tablica 2

Tablica stanów układu z przykładu 2

D	G	Z
0	0	1
1	0	pamiętanie
1	1	0
0	1	stan nie występujący w normalnej pracy układu

W tabl. 2 występują wszystkie możliwe stany sygnałów D, G , wśród których stan $D=0, G=1$ nie może w normalnej pracy układu wystąpić. Można mu zatem przypisać dowolną wartość sygnału wyjściowego (taką, która okaże się bardziej wygodna na dalszym etapie analizy). W naszym przypadku przypiszemy temu stanowi wartość sygnału $Z=0$. Natomiast dla stanu określonego jako pamiętanie wpisuje się Z^* , co oznacza wartość sygnału wyjściowego najbliższego poprzedniego stanu (czyli pamiętanie) – tabl.3.

Tablica 3

Tablica stanów(1)

D	G	Z
0	0	1
1	0	Z^*
1	1	0
0	1	0

Syntezy układu sekwencyjnego o stanach pamięciowych przedstawionego tabl. 3 dokonuje się podobnie jak układów kombinacyjnych, przy czym sygnał Z^* jest dodatkowym sygnałem realizowanym przy pomocy sprzężenia zwrotnego. Funkcję daną w tabl. 3 możemy zatem przedstawić w postaci dysjunkcyjnej

$$Z = \bar{D} \cdot \bar{G} \cdot 1 + D \cdot \bar{G} \cdot Z^* + D \cdot G \cdot 0 + \bar{D} \cdot G \cdot 0,$$

czyli

$$Z = \bar{D} \cdot \bar{G} + D \cdot \bar{G} \cdot Z^*$$

Ten sam cel (regulacja dwupołożeniowa) może być osiągnięty jeśli stanowi $D=0$, $G=1$ (nie występującemu w rzeczywistym układzie) przypiszemy sygnał wyjściowy równy 1 (tabl. 4).

Tablica 1.3.4
Tablica stanów(2)

D	G	Z
0	0	1
1	0	Z^*
1	1	0
0	1	1

W tym przypadku korzystnie jest posłużyć się postacią koniunkcyjną funkcji

$$Z = (\bar{D} + \bar{G}) \cdot (\bar{D} + G + Z_1^*)$$

Odpowiedni schemat, odpowiadający postaci dysjunkcyjnej pokazano na rys. 5b.

Na rys. 5c przedstawiono równoważny schemat oparty na układzie start - stop z podtrzymaniem, a na rys. 5d układ zrealizowany z wykorzystaniem przekaźników $S I R$.

Przykład 3

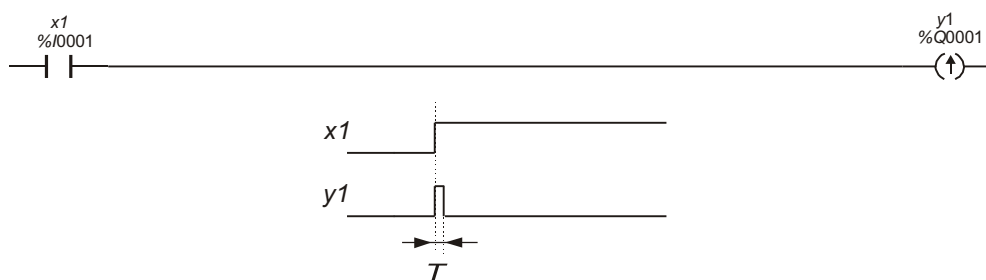
Na rys. 6 pokazano układ umożliwiający obserwację pracy przekaźnika uruchamianego z boczem.

CEL I PRZEBIEG ZAJĘĆ

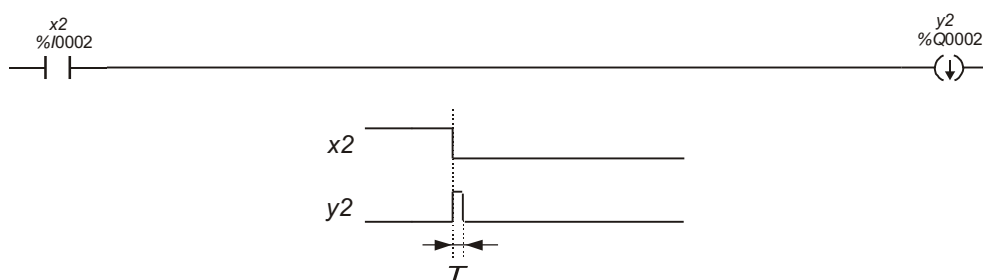
Cel: Programowanie sterownika $GE FANUC$ do realizacji układów sterowania kombinacyjnych i sekwencyjnych bez uzależnień czasowych.

Przebieg

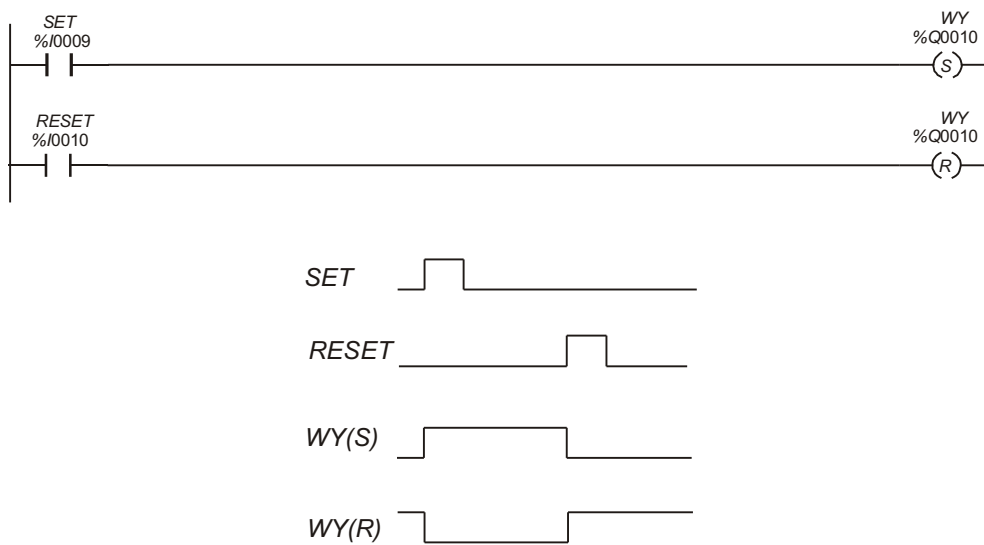
1. Zapoznać się z przykładami programów sterujących przedstawionych we wprowadzeniu do ćwiczenia. W szczególności wyjaśnić konstrukcję schematów z rys. 5c,d oraz wyjaśnić działanie układu przedstawionego w przykładzie 3. Zaprogramować sterownik do realizacji programów sterujących przedstawionych we wprowadzeniu do ćwiczenia. Sprawdzić ich działanie.
2. Zmodyfikować powyższe programy według wskazań prowadzącego.
3. Zbudować nowe programy sterujące zgodnie z poleceniem prowadzącego ćwiczenia. Sprawdzić ich działanie.

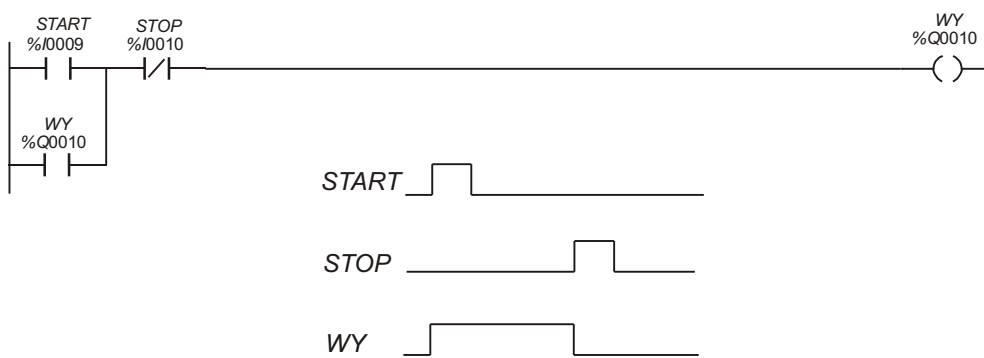
Rys. 1. Działanie przekaźnika uruchamianego zboczem narastającym

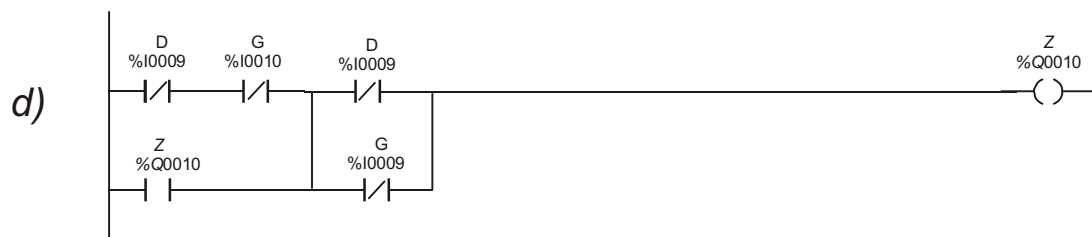
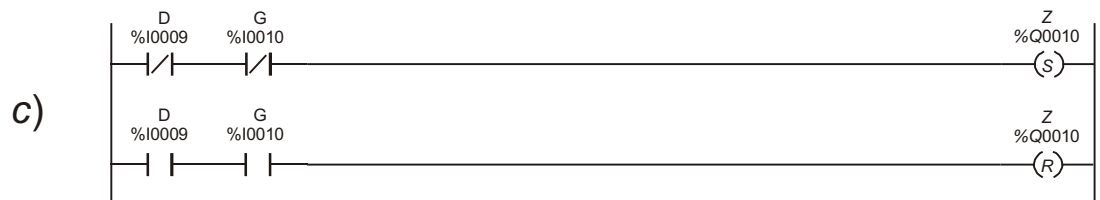
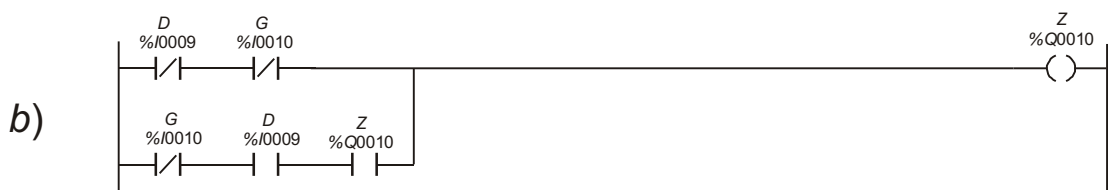
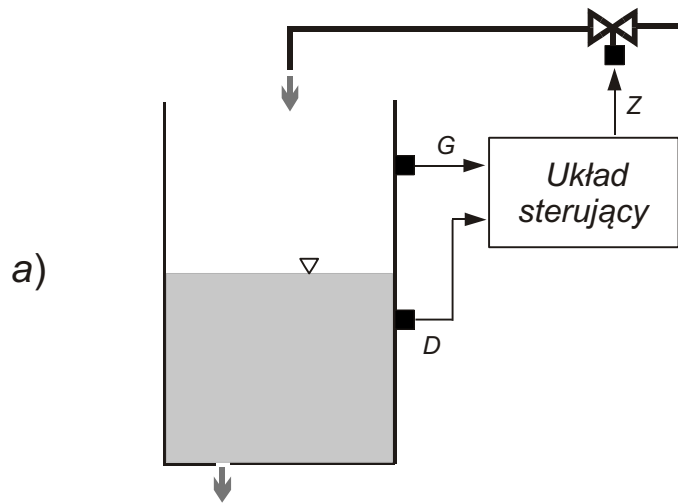
Rys. 2. Działanie przekaźnika uruchamianego zboczem opadającym

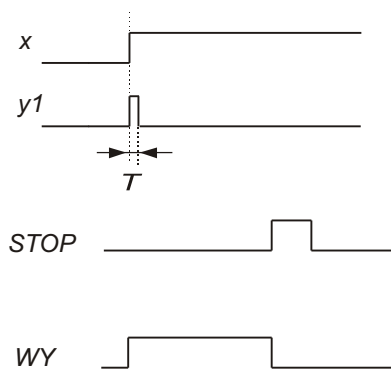
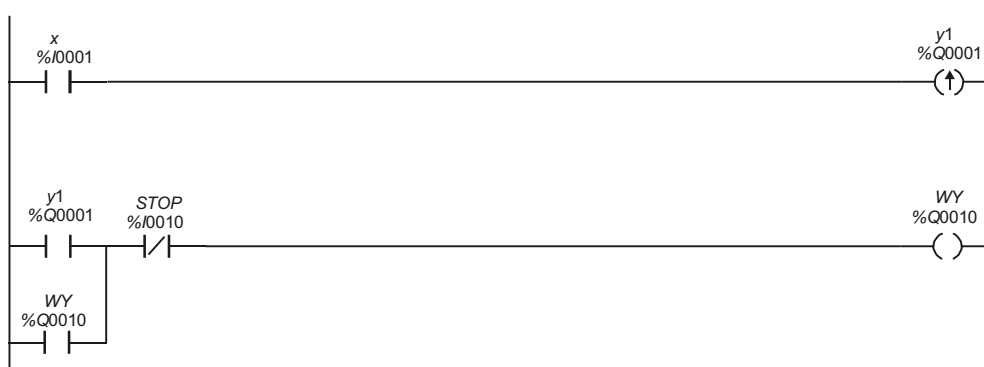
Rys. 3. Działanie przekaźników SET - RESET

Rys. 4. Działanie układu START/STOP z podtrzymaniem (SET/RESET) realizowanym przez sprzężenie zwrotne

Rys. 5. Obiekt (a) i układy realizujące regulację dwupołożeniową (b, c, d)

Rys. 6. Przykład 3